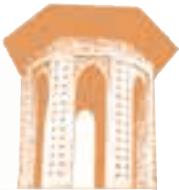

فصل پنجم

توانمندی‌های استان گیلان

درس دوازدهم گردشگری در استان

شکل ۱-۵-الف- سواحل زیبای گیلان

شکل ۱-۵-ب- فایقرانی

شکل ۱-۵-ج- جشنواره مجسمه‌های شنی در سواحل گیلان

استان گیلان یکی از مراکز مهم گردشگری در ایران است. این استان دارای امتیازهای قابل توجهی برای جذب گردشگر است که به چند مورد آن اشاره می‌شود. از جمله: آب و هوای مناسب، تنوع ناهمواری و پوشش گیاهی، تنوع چشم‌اندازهای انسانی و موقعیت نسبی مناسب برای جذب گردشگران داخلی و خارجی.

جادههای گردشگری در گیلان

جادههای گردشگری استان را می‌توان به جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و یادمانی، زیارتی، فرهنگی و اقتصادی طبقه‌بندی کرد:

۱- جاذبه‌های طبیعی

(الف) سواحل: ماسه‌ای بودن بخش عمده‌ای از سواحل و تزدیکی به جنگل از ویژگی‌های سواحل گیلان است. در نواحی تالش، جنگل با فاصله اندکی از ساحل قرار دارد و این زیبایی طبیعی جنگل را دوچندان می‌کند.

سواحل گیلان قابلیت قایقرانی و ورزش‌های آبی را دارد و ماسه‌های سواحل برای قدم‌زن، ورزش و پیاده‌روی، حمام آفتاب گرفتن مناسب است. بعضی از سواحل مانند چمخاله، چاپکسر و گیسوم دارای قابلیت جذب گردشگر در مقیاس بین‌المللی است.

(ب) تالاب‌ها و استخرها: مهم‌ترین تالاب استان، تالاب ازلی است. این تالاب به دلیل جزایر زیبا، انبوه گل‌های نیلوفر آبی، نیزارهای بزرگ که پرندگان زیادی در آن زندگی می‌کنند، چشم‌انداز زیبایی در نظر گردشگران ترسیم می‌کند.

علاوه بر تالاب ازلی، تعداد زیادی از تالاب‌های طبیعی و دریاچه‌های مصنوعی دیگر هم در استان گیلان وجود دارد که تالاب استیل آستارا و دریاچه سد سفیدرود از جمله آن‌هاست.

شكل ۲-۵- تالاب استیل آستارا

شكل ۳-۵- مراع جواهردشت

شكل ۴-۵- سلانسر رستم آباد

شکل ۵-۵- برفچال در کوه دلفک

ب) رودها: بستر رودهای گیلان عموماً در مسیر دره‌های کوهستانی که از جنگل‌های سرسیز و انبوه پوشیده شده‌اند، قرار دارد. این رودها از نظر ماهیگیری و صید قزل آلا اهمیت داشته، به دلیل جریان تند خود برای قایقرانی قابلیت دارند.

ت) کوهستان‌ها و نواحی ییلاقی: نواحی ییلاقی گیلان به دلیل تلفیق جنگل، مرتع و رودهای جاری در آن از ییلاق‌های سایر قسمت‌های کشور ما متمایزند و علاوه بر آب و هوای مطبوع دارای چشممه‌های آب معدنی و قابل دسترسی هستند.

در مسیر تمامی رودهای گیلان در قسمت کوهستانی، آبشارهای متعدد وجود دارد. کوهستان‌های آن‌جا برای ورزش‌های کوهنوردی و کوه‌پیمایی، شکار، اسب‌سواری و پیاده‌روی قابلیت خوبی دارند. وجود دریاچه‌های یخچالی در نواحی ییلاقی تالش و غارهای طبیعی در ارتفاعات دلفک در جنوب شهرستان لاهیجان از زیبایی‌های دیگر کوهستانی در این استان است.

ث) جنگل‌ها: علاوه بر تنوع در گونه‌های جنگلی و انبوهی درختان، جنگل‌های گیلان را ذره‌ها و دامنه‌ها، رودها و چشممه‌سارهای زیادی همراهی می‌کنند.

تحقیق کنید

از جاذبه‌های طبیعی شهرستان محل زندگی خود گزارشی تهیه و در کلاس ارائه دهید.

شکل ۶-۵- پاییز جنگل‌های ماسال

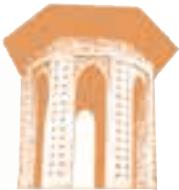
شکل ۷-۵-غار آویشو - شاندرمن

۲- جاذبه‌های تاریخی و یادمانی : قدیمی‌ترین بناهای تاریخی و یادمانی گیلان در کوهپایه‌ها و مناطق کوهستانی است و آثار مربوط به پیش از ورود آریایی‌ها مثل تپه‌های مارلیک در حوالی روستای نصفی رحمت‌آباد رودبار و مساکن ماقبل تاریخ مریان در روستای مریان کرگانزود تالش از نظر تاریخی اهمیت ویژه‌ای دارند.

بیشتر بدانیم

بناهای و یادمان‌های تاریخی استان :

- قلعه لیسار تالش، قلعه رودخان در جنوب فومن، قلعه دیزبن در روستای دیزبن لاهیجان، قلعه لسبو در روستای لسبو اشکور و قلعه بندبن در قاسم‌آباد رانکوه
- پل تاریخی لوشان، پل شفارود، خشت پل لاهیجان و خشت پل لنگرود و پل انبوه عمارلو
- کاروان‌سرای لات در سراوان و کاروان‌سرای تی در دهکده بالا رود مسیر سیاهکل به دیلمان
- آرامگاه شیخ زاهد گیلانی در لاهیجان، آرامگاه میرزا کوچک در رشت، آرامگاه کاشف‌السلطنه در لاهیجان و شیخ محمود خیوی در آستارا .

شکل ۸-۵- کاخ آق اولر تالش(یکی از قصرهای سردار آمجد در تالش)

شکل ۱۰-۵- گردشگری در لاهیجان

شکل ۹-۵- شهر تاریخی ماسوله

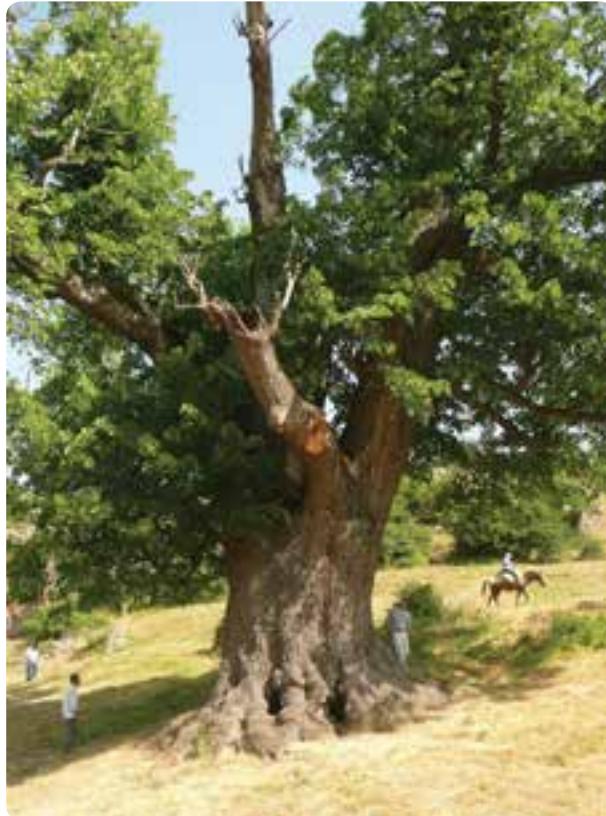
شکل ۱۲-۵- پل تاریخی لوشان
(تنها پل ارتباطی به قسمت‌های داخلی کشور)

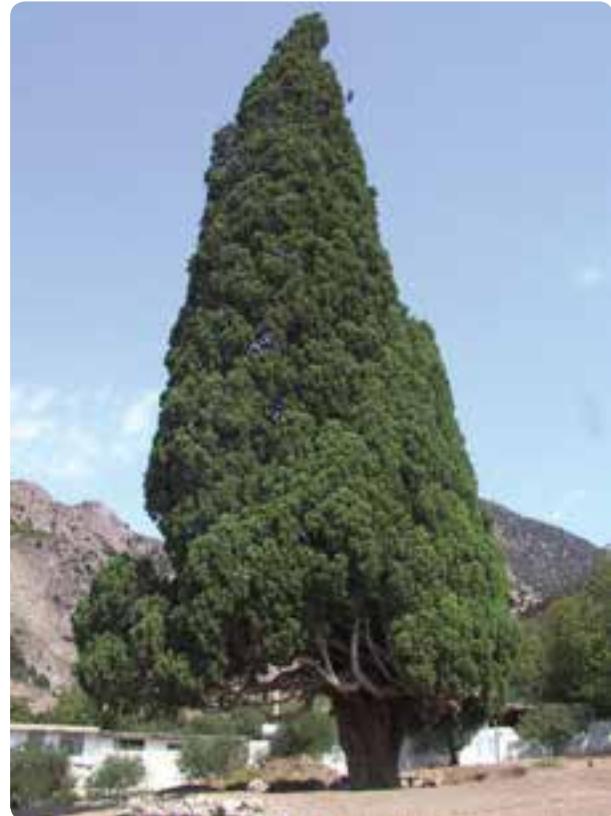
شکل ۱۱-۵- حمام گلشن لاهیجان

شکل ۱۳-۵- قلعه رودخان در جنوب فومن

شکل ۱۴-۵-ب- درختی کهن‌سال و غولپیکر در ارتفاعات رو دبار

شکل ۱۴-۵-الف- سرو هزارساله هرزویل در رو دبار

فکر کنید و پاسخ دهید

- چرا بسیاری از بناهای تاریخی استان به مرور زمان از بین رفته‌اند؟

- برای حفاظت از بناهای تاریخی استان چه اقداماتی باید انجام شود؟

۳- جاذبه‌های زیارتی : اماکن مذهبی و زیارتگاه‌های زیادی در گیلان وجود دارند که بسیاری از این امامزاده‌ها اهمیت محلی دارند و فقط بعضی از آن‌ها به دلیل نزدیکی بیشتر و انتساب تزدیک به ائمه اطهار، دارای اهمیت منطقه‌ای هستند. از جمله زیارتگاه‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد :

- امامزاده هاشم در ۳۰ کیلومتری جنوب رشت

- امامزاده سید جلال الدین اشرف در مرکز شهر فعلی آستانه اشرفیه

شکل ۱۵— مرقد سید جلال الدین اشرف

بیشتر بدانیم

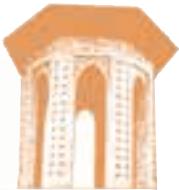
بیشتر مساجد گیلان قدمت زیادی ندارند و از نظر معماری، دارای شکل ساده و بی پیرایه‌اند، اما چند مسجد مثل اسپیه مزگت یا سفید مسجد روستای دیناچال (شهرستان رضوان شهر)، مسجد صفی یا سفیدرشت و مسجد اکبریه در لا هیجان جزء مساجد تاریخی استان اند که از نظر جذابیت هنری و معماری دارای اهمیت و ارزش توریستی هستند.

فکر کنید و پاسخ دهید

— جاذبه‌های زیارتی چگونه می‌توانند در توسعه اقتصادی شهرهای گیلان نقش داشته باشند؟

۴— جاذبه‌های فرهنگی گردشگری در گیلان : آداب و رسوم و جشنواره‌ها و ورزش‌های سنتی و غذاهای محلی و بومی در نوع خود از ویژگی‌های خاصی برخوردار است. مهم‌ترین فعالیت‌های فرهنگی با جذابیت گردشگری عبارت اند از : کشتی گیله‌مردی، ورزش جنگ، لافندبازی و برخی فعالیت‌ها و سنت‌های دیگر.

غذاهای محلی با مواد تولیدی منطقه که به شکل خاصی آماده و پخته شده، در مهمان‌سراهای محلی عرضه می‌شود که همواره مورد رضایت بیشتر مسافران قرار می‌گیرد.

شکل ۱۶-۵- سفره سنتی گیلان

شکل ۱۷-۵- دامداران گیلانی در شکرداشت

- چند نوع غذای محلی را که در استان بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد، نام ببرید.
- آیا ممکن است برخی فعالیت‌های فرهنگی که جاذب گردشگراند، به مرور زمان از بین بروند؟ چگونه؟

۵- جاذبه‌های اقتصادی : در نمایشگاه‌ها، بازارهای دائمی و بازارهای هفتگی انبوی از کالاهای متنوع عرضه می‌شود که منظرة جالب و لذت‌بخشی دارد. بازارهای دائمی که معمولاً در بخش مرکزی شهرها قرار دارند، به کار خرده‌فروشی می‌پردازند. بازارهای هفتگی رشت، لاهیجان، فومن، بندر انزلی، آستارا، لنگرود، روسر و صومعه‌سرا از جنب و جوش همیشگی و روزمره برخوردارند.

الف

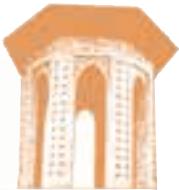

ب

ج-نمایی از بازار هفتگی

شکل ۱۸-۵- صنایع دستی و بازار هفتگی

برای مطالعه

جدول ۱-۵- جاذبه‌های گردشگری استان گیلان به تفکیک شهرستان

ردیف	نام شهرستان	جاده‌های گردشگری
۱	رودبار	غار درفک، درخت سرو هرزویل، سوسن چلچراغ، چشمۀ آب معدنی سنگ رود، چشمۀ کاشتر، چشمۀ آبگرم ماست خور منجیل، سد منجیل و چشمۀ اندازه‌های زیبای کنار سفیدرود، روستای لاق بره سر، بیلاق سالانسر، پارک جنگلی کندلات، تالاب سیاه رود و دریاچه تاریک، کوه آسمانسرا، غار تاریک لوشن، پل تاریخی لوشن، بیلاق آغوزین رودبار و بروین سی دشت و دره دشت.
۲	رودسر	منطقه سفید آب رحیم آباد و منطقه جنگلی سرولات، منطقه بیلاق جواهردشت، ساحل زیبای رودسر، چشمۀ آب معدنی سمجران، دهکده بیلاقی شویل، مجتمع ساحلی اقامتی (چاپکس، رودسر و کلاچای) پارک جنگلی لله رود، گبد هشت ضلعی پیر محله، قلعه بندین قاسم آباد و پل تاریخی تمیجان.
۳	رشت	عمارت کلاه فرنگی، عمارت شهرداری، عمارت پست، موزۀ رشت، خانه قدیری، کتابخانه ملی رشت، خانه ابریشمی، کاروان‌سرای لات، موزۀ میراث روستایی گیلان، خانه جهانگردی، پارک قدس، بوستان ملت، پل داشجو و کلیسای ارامنه.
۴	تالش	پارک جنگلی و سواحل زیبای گیسموم، مناطق بیلاقی سوباتان، مریان و تنده وین. جاده کوهستانی اسلام به خلخال، قلعه سلسال لیسار، کاخ قشلاق و بیلاقی نصرالله خان (سردار امجد)، حمام قدیمی آق اولر و مناطق باستانی تول.
۵	ازتلی	تالاب ازتلی، پارک ساحلی و بلوار، تالاب سرخانگل، کاخ موزۀ نظامی میان پشتہ، فانوس دریایی، برج ساعت و موج شکن، پل قدیمی غازیان، عمارت شهرداری.
۶	املش	مناطق بیلاقی و باغات چای، غار تلابن گورج و هفت خم تله سر، چشمۀ آب معدنی لوزان، یخچال طبیعی ملجادشت، هلو دشت و تالاب زر بیجار، پارک قدیمی گستنان، آبی بیجار و میرزا کوچک خان، برج و بافت تاریخی املش، خانه‌های قدیمی خاندان صوفی (املش) و قلعه شاه ششین قلعه.
۷	آستانه اشرفیه	پارک ساحلی آستانه، اسکله ماهیگیری و قایقرانی بندر کیا شهر، پارک جنگلی صفرا بسته، تالاب بوجاق (کیا شهر)، آرامگاه محمد معین و پل خشته نیاکو.
۸	آستانه	باغ عباس آباد، منطقه سرسیز حیران، آبگرم کوته کومه و علی داشی، مرداب استیل، طرح ساحلی صدف، بهشت کاکتوس‌ها، آبشار لوندویل، پارک جنگلی بی یانلو، مدرسه حکیم نظامی، قلعه لمیر محله و گورستان باستانی و نهین.
۹	رضوانشهر	پارک جنگلی دکتر دستکار، آبشار ویسدهار، مجتمع ساحلی تازه آباد و پره سر، مسجد سفید یا اسپیه مزگت گورستان باستانی و سکه و میان رود و پل آجری بولن.
۱۰	سیاهکل	کوه درفک، منطقه سرسیز دیلمان و اسپیلی، آبشار لونک، چشمۀ آب معدنی لاریخانی، منطقه آغوزی، آبشار بابا ولی، غار اسپهادان تی تی کاروان‌سرا، مناطق باستانی قلعه کوتی، کوه پس و حسنی محله، محله کوتول شاه، قلعه دیده‌بانی روستای گرماور، حمام تاریخی دیلمان، غار لوعلی، پناهگاه سنگی گیلارکش و پرشلمان.
۱۱	شفت	مناطق سیاحتی زیارتی سیاه‌مزگی، چنار رودخان، منطقه بیلاقی امامزاده ابراهیم و امامزاده اسحاق.
۱۲	صومعه سرا	تالاب هندخاله، نزگستان و سیاه درویشان، باغات چای و مزارع توتون، دهکده بیلاقی تیبان، پارک جنگلی سیاه کوه، خرابه‌های قدیمی گسکر هفت دغنان، مناره آجری گسلر، پل خشته یا خشت پل، اثر باستانی مناره بازار و سید خروسه.
۱۳	فومن	تالاب خطیب سراگوراب، پارک تفریحی، جنگل‌ها و مراعت سرسیز، غار فوشه، قلعه رودخان و شهرک ماسوله.

تالاب امیر کلایه، تله کایین، بام سبز استخر لاهیجان، آبشار شاهنشین، موزه تاریخ چای ایران و آرامگاه کاشف السلطنه، حمام گلشن، بافت تاریخی لاهیجان، غارت شینان بر یا شیخان ور و خانه صادقی.	lahijan	۱۴
تالاب کیا کلایه، ساحل چمخاله، منطقه لیلا کوه، پارک جنگلی خرما، بلورد کان و مریدان، غار لیارود، پل خشتی لنگرود، خانه های منجم باشی و دریابیگی، قلعه درزین، پل آجری بلورد کان، بافت تاریخی لنگرود و مجموعه دریابیگی.	lenqrood	۱۵
منطقه جنگلی تاسکو، آردی دول، منطقه باستانی اسپه ریسه، گردشگاه جنگلی ریزه مندان، یلاق شالما، چسلی، بیلگاه دون، اسپی دشت، دشت النزه و بیرگاه، خندیله پشت، مارجونه، رشته پشت، وشنرهاد، واشیار، اولسبلنگاه، صی فی، نم نم پشت، خشکه دریا، تلارگاه ملومه بند، غار آویشو، مناطق باستانی در خانه، گیله سرا، وردم، منطقه یادمانی مشهد میرزا (محل شهادت میرزا کوچک)، مناطق ییلاقی تاریخی سنگ بست، دره خون و خندیله پشت.	Masal	۱۶

برای توسعه گردشگری در استان زیبای ما چه می توان کرد؟

شکل ۱۹-۵- بیمارستان فوق تخصصی بین المللی قائم

در قدم اول، تبدیل جاده های معمولی به آزادراه یا اتو بان، نقش بهسازی در افزایش حجم آمد و شد عبوری، بالارفتن امنیت مسافران، تقلیل زمان و کاهش تصادفات جاده ای دارد و در صورت تحقق اتصال استان به خط راه آهن سراسری، گردشگران زیادی به این استان مسافت خواهند کرد.

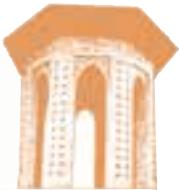
احداث رستوران های زنجیره ای ارزان قیمت، احداث اردوگاه ها برای استفاده عموم و نظارت بر کیفیت بهداشتی و قیمت های مراکز ارائه خدمات

گردشگری می تواند افق روشی برای توسعه گردشگری در استان ترسیم کند. برای جلب رضایت گردشگران خارجی و داخلی و افزایش تعداد آنها، تسهیلات گردشگری در نواحی ساحل افزایش یابد و همه جاذبه های دور از سواحل و روستاهای شناسایی و معرفی شوند. برای به حداقل رساندن صدمات ناشی از توسعه گردشگری، لازم است به ابعاد زیست محیطی در برنامه ریزی های گردشگری در منطقه توجه کرد. همچنین توجه به گردشگری سلامت مانند ساخت بیمارستان های بین المللی با تجهیزات کامل تشخیصی و درمانی روز دنیا، همراه با مکان مناسب برای اسکان دوره نقاوت بیماران.

فکر کنید و پاسخ دهید

- به نظر شما چگونه می توان ضمن بهره بردن از فواید جذب گردشگر، از ایجاد آلودگی در محیط طبیعی استان زیبایمان توسط گردشگران جلوگیری کنیم؟
- شما در جاذبه های توریستی روستاهای منطقه خود را در چه مواردی می دانید؟

درس سیزدهم توانمندی‌های اقتصادی

بررسی توانمندی‌های اقتصادی استان، در قالب سه بخش اصلی اقتصادی (کشاورزی، صنعت، خدمات و بازرگانی) صورت می‌گیرد.

الف) توانمندی‌های کشاورزی استان

کشاورزی مهم‌ترین شاخص فعالیت‌های اقتصادی در گیلان است. گیلان در مجموع سرزمینی حاصل خیز و مناسب برای فعالیت‌های کشاورزی به‌شمار می‌آید اما شرایط محیطی آن از قبیل آب و هوا، جنس خاک و قابلیت دسترسی به آب، در همه جا یکسان نیست. مهم‌ترین کانون فعالیت‌های کشاورزی استان، مناطق پست جلگه‌ای است. زمین‌های کوهپایه‌ای به پوشش جنگلی و در برخی مناطق محصولات باغی اختصاص دارد کشت برخی از محصولات خاص زمین‌های جلگه‌ای در امتداد دره‌ها بر روی تراس‌های رودخانه‌ای تا جایی که وسعت زمین و شرایط رویش اجازه دهد، معمول است. دره سفیدرود از رستم آباد تا حوالی منجبل و لوشان به کشت زیتون اختصاص دارد.

شکل ۲۰-۵-الف - محصول زیتون

شکل ۲۰-۵-ب - تراس‌بندی زمین برای کشت برنج در نواحی کوهپایه‌ای

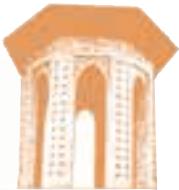
شکل ۲۱-۵—کشت دانه‌های کلزا — تهیه روغن نباتی

زمین‌های کوهستانی هم عمدتاً محل کشت غلات (گندم و جو)، گیاهان علوفه‌ای و برخی گیاهان دارویی است.

شکل ۲۲-۵—برداشت گل گاوزبان

استان گیلان به دلیل داشتن رطوبت و باران فراوان و با حمایت‌های بخش کشاورزی در زمینه باغبانی به منظور افزایش کمی و کیفی محصولات باغی از قبیل اصلاح و احیا و توسعه باغ‌های میوه، تولید نهال و ... می‌تواند محصولات عمدۀ باغی زیادی مثل (چای، زیتون، توت و مرکبات) را تولید کند.

شکل ۲۴-۵- رهاسازی ماهیان خاویاری

شکل ۲۳-۵- برداشت مرکبات

استان گیلان با برخورداری از امکانات و استعدادهای متنوع آبزی پروری به جهت دارا بودن مزارع پرورش ماهیان گرم آبی، سردآبی و ماهیان خاویاری، آب بندان‌ها، چاه‌های کشاورزی و مزارع شالیزاری، یکی از قطب‌های مهم پرورش آبزیان کشور است که در صورت فراهم شدن بستر مناسب‌تر، این فعالیت می‌تواند نقش بهسزایی در توسعه پایدار و همه‌جانبه استان ایفا کند. گفتنی است گیلان اولین استان در کشور است که در زمینه پرورش ماهیان خاویاری شروع به کار کرد و گونه منحصر به فرد فیل ماهی را پرورش داد و سبب شد ایران دومین کشور در زمینه تکثیر این ماهی در جهان باشد.

وجود دریای خزر، آب بندها به همراه ذخایر غنی آبزیان و برخورداری از زیرساخت‌های لازم برای پرورش آبزیان مانند حدود ۷۰ کیلومتر رودخانه مناسب بندر صیادی و شناورهای صیادی، توانایی انجام صید در حد گستردگی فراهم می‌سازد، اما با وجود این توانایی‌ها، استان ما در زمینه کشاورزی با تنگناهایی مواجه است؛ از جمله：

– پرشدن نهرها از گل و لای

– طغیان سالیانه رودخانه‌های استان و واردشدن خسارت به مزارع و تأسیسات اطراف رودخانه

– هزینه بالای احداث چاه‌ها و ایستگاه پمپاژ برای تأمین آب مناطق مرتفع

– کرت‌بندی سنتی شالیزارها، کوچک‌بودن و پراکندگی آن‌ها و عدم بهره‌برداری بهینه از منابع آب و خاک و مشکل استفاده از ماشین‌آلات

– توسعه شهرنشینی و تغییر کاربری زمین‌های کشاورزی

شکل ۲۵-۵- کشاورزی مدرن (مکانیزه)

فکر کنید و پاسخ دهید

- توانمندی‌های کشاورزی شهرستان محل زندگی خود را بنویسید.
- گسترش زندگی شهرنشینی در گیلان چه رابطه‌ای با مقدار تولید محصولات کشاورزی دارد؟

ب) توانمندی‌های صنعتی استان

در استان گیلان، زمینه‌های زیادی برای توسعه صنعتی و معدنی وجود دارد که در مراحل توسعه، می‌توان به حل مشکلات استان و پایین آوردن نرخ بیکاری کمک کرد. تعدادی از صنایع در سطح ملی و تعدادی در سطح منطقه‌ای و محلی می‌توانند در توسعه صنعتی استان مؤثر باشند که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

- ۱- در سطح ملی، استان توانای توسعه در بخش سلولزی، نساجی، پوشک، چرم، صنایع شیمیایی، غیرفلزی، الکترونیک، صنایع لوازم خانگی و اتومبیل سازی را دارد که صنایع کاغذ و مقوا در تالش، نساجی، پوشک و چرم در محور لوشان - منجیل، صنایع الکترونیک و لوازم خانگی در رشت و اتومبیل سازی در محور لوشان - منجیل نیز مورد توجه‌اند.
  - ۲- در سطح منطقه‌ای و محلی صنایع زیر توانمندی توسعه دارند :
    - صنایع و محصولات چوبی در تالش، آستارا، صومعه‌سرا، رشت، لنگرود، رودسر، آستانه اشرفیه و سیاهکل
    - صنایع غذایی در تالش، بندر ازلی، آستانه اشرفیه، سیاهکل، رودسر، لنگرود، لاهیجان، رشت و لشت نشاء
    - صنایع تولید ماشین آلات و تجهیزات کشاورزی در محور منجیل - لوشان
- در شهرستان‌های مختلف استان، معادن زیادی وجود دارد که در مراحل صنعتی باید مد نظر باشند.

برای مطالعه

جدول ۲-۵- پراکندگی معن استان به تفکیک شهرستان^۱

آستانه اشرفیه	آستانه اشرفیه	املش	تالش	رشت	روضانشهر	رودبار	رودسر	سیاهکل	فونمن	لاهیجان	لنگرود	ماسال
-سنگ آهک - سنگ نما - سنگ لاسه	-سنگ آهک - سنگ نما - میکا - سنگ لاسه	-سنگ آهک - سنگ نما - سنگ لاسه										

شکل ۲-۵-۲۷- نیروگاه برق بادی منجیل

شکل ۲-۵-۲۶- کارخانه سیمان لوشان

در توسعه بخش صنعت استان، اصلی‌ترین قابلیت‌های توسعه عبارت اند از :

- بالابودن سطح سواد، آگاهی و فرهنگ عمومی، وجود نیروهای تحصیل کرده و دارای تخصص بالا
- وجود مواد معدنی و مواد اولیه مورد نیاز برخی از صنایع در محل
- برخورداری از امکانات متنوع تولید و توانایی به کارگیری انرژی‌های نوین تجدیدپذیر برای تأمین برق.

۱- در شهرستان‌های بندر ازتلی و شفت و صومعه سرا معادن قابل ذکر وجود ندارد.

- چه مناطقی از استان برای تولید انرژی بادی مناسب ترند؟ چرا؟
- چرا صنایع و ماشین آلات کشاورزی در محور لوشان - منجیل می‌توانند توسعه یابند؟

پ) توانمندی‌های خدماتی و بازرگانی استان

مواهب طبیعی و موقعیت ممتاز جغرافیایی باعث شده است تا گردشگران زیادی از نواحی مختلف کشور به استان گیلان سفر کنند. همچنین، استان ما از طریق آستارا با کشور جمهوری آذربایجان مرز خشکی دارد و به علت فعلی بودن این گمرک، شمار گردشگران خارجی در این شهر زیاد است. در صورت توسعه گمرک آستارا و بندر ازتلی، علاوه بر حمل کالا به کشورهای حوزه دریای خزر، زمینه مساعدی هم برای جذب بیشتر گردشگران خارجی فراهم خواهد شد که در ایجاد اشتغال در بخش خدمات تأثیر دارد. در بخش بازرگانی وجود دریای خزر، بندر ازتلی و آستارا موجب می‌شود تا مبادلات بازرگانی با آسیای میانه و حتی اروپای شرقی گسترش یابد. وجود سوابق طولانی تجارت و مبادلات بازرگانی میان استان گیلان و جمهوری‌های تازه استقلال یافته از طریق بندر ازتلی و آستارا، و نزدیکی استان با تهران، علاوه بر بالا بودن توانمندی بازرگانی استان، در افزایش ارتباطات فرهنگی بین کشورهای منطقه نیز مؤثر است.

شکل ۲۸-۵- شهر گردشگرپذیر ازتلی